

Bartoněk, Antonín

Nový příspěvek k vývoji gramatického myšlení

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. A, Řada jazykovědná.
1956, vol. 5, iss. A4, pp. 146-

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/101583>

Access Date: 26. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

stíce kvantových systémů; J. Seitz, *Poznámka ke spojitě transformaci náhodných veličin*; L. Zachoval, *Růst latentního obrazu při přerušovaném osvětlení fotografické vrstvy*; J. M. Mohr, *Oběžné a rotační momenty hybnosti planet a jejich význam a jejich význam při formulaci kosmogonických hypotéz*; Z. Hauptman, Vl. Strnad, St. Škramovský, *K otázce kvantitativní stathmografie*; J. Zýka, *Nové selektivní činidlo na měď a seleničitany*; A. F. Richter, *O zákonitostech v isoelektronových soustavách*, biologie (A. Hejná-Činčerová, *Chemické změny při regeneraci rostlin*; F. Pospíšil, *Měření potenciálů na rostlinách v závislosti na prostředí*) a medicíny (B. Bednář, *Syndrom maligní hyperpyrexie s hlediska pathologicko-anatomických nálezů*; R. Vaněček, *Příspěvek k otázce migrující thromboflebitidy při thrombangiitis obliterans*; O. Skaličková a S. Nevole, *K otázce poporodních psychos*; Ž. Bartůňková a K. Veselý, *Léčení kraurosis vulvae novokainovou blokádou*).

Sborník tak podává jakýsi průřez vědeckou prací našich universitních fakult (přispěli do něho i odborníci z university bratislavské a brněnské) a dobře může reprezentovat naši vědu v zahraničí, zejména v Sovětském svazu, jehož přední universitě je věnován.

J. Pelikán, R. Večeřka a Z. Zlatuška

Nový příspěvek k vývoji gramatického myšlení. R. H. Robins, *Ancient and Mediaeval Grammatical Theory in Europe With Particular Reference to Modern Linguistic Doctrine*, London, Bell 1951 (stran VII⁺+ 104).

Kniha vznikla z dvou přednášek, uspořádaných pro londýnskou universitu. Seznamuje nás s hlavními projevy gramatického myšlení na půdě antického starověku a latinsky mluvícího středověku. Indické gramatické učení je úmyslně ponecháno stranou, protože se s ním Evropané seznámili až později a nemělo tedy vliv na gramatické názory učenců starověkých a středověkých. Kniha je rozdělena ve čtyři části. Nejdříve se probírají gramatické názory u Řeků (1—47), potom u Římanů (48—68), názorům středověkým je věnována pozornost v dalších kapitolách (69—90), a práce končí závěrečným shrnutím (91—99). V úvodu k výkladům o řeckém gramatickém myšlení, jemuž je — jak vidno — věnováno nejvíce místa, všímá si autor jednoho z obou základních sporů, které probíhaly mezi gramatiky po celou dobu antiky, totiž úlohy fysis a thesis při vzniku jazyka. V dalším pak ukazuje R. na filosofické kořeny řeckého gramatického myšlení a načrtává jeho vývoj od sofistů až po Dionysia Thraka. Mnoho pozornosti věnuje přitom stoikům, přesvědčeným zastáncům anomalie v jazyce v protikladu proti analogistům. Tento druhý základní spor antické gramatiky, související ovšem logicky se sporem prvním, je předmětem Robinsova zkoumání především na začátku výkladů o gramatických římských, a to zejména při výkladech o Varronovi. Jinak není kapitola, týkající se Říma, příliš obsáhlá. Autor si všímá podrobněji hlavně Donata a Prisciana, a přechází brzy k výkladům o gramatickém myšlení středověkém. Celý středověk rozděluje na dvě části a mezník klade na začátek 13. století. V prvním období se stavělo pouze na Donatovi a Priscianovi (zvláštní pozornost tu R. věnuje Anglosasu Aelfricovi), v druhém se gramatikové pokoušeli vybudovat mluvnický systém na základě systému logického a za pomoci různých metafysických teorií (zvl. tak zvaní modistae); uprostřed obou těchto směrů stojí pak Doctrinale Alexandra de Villedieu, latinská příručka, zaměřená po výtce prakticky. Závěr práce je věnován konfrontaci starověké a středověké gramatické teorie s gramatickým pojetím moderním. Robinsova práce je cenná jednak tím, že vyniká přes svou značnou stručnost systematickostí výkladu, avšak i tím, že neustále přihlíží k základním otázkám obecně lingvistickým a nezahrnuje čtenáře pouze konkrétním jazykovým materiálem. Především však nepřímou ukazuje, jak je již dnes naléhavě potřebí — pro účely klasické filologie i pro jiné disciplíny jazykovědné — nové moderní práce o vývoji zejména starověkých gramatických názorů. Steintalovo dílo *Geschichte der Sprachwissenschaft bei den Griechen und Römern*, Berlin 1862 (II. vyd. 1890), již značně zastaralo a mělo by být nahrazeno prací modernější.

Antonín Bartoněk